

et Forlangende, der vilde opkomme. Jeg gik ud fra, at denne Sag vilde faa et saadant Omfang, at den ikke kunde føres igennem ved de Kræfter, der ere til Stede. Men jeg har ganske vist haft den Betragtning, at der i saa Henseende samtidig med Spørgsmaalet om Lovens Gennemførelse vilde komme Krav frem fra den Ministers Side, som vil faa med Sagens Gennemførelse at gøre. Derfor har jeg ikke tænkt mig, at det var nødvendigt at knytte dette Spørgsmaal til selve det foreliggende Lovforslag; det var et Spørgsmaal, der kunde afgøres udenfor.

Jeg vil derefter gøre nogle almindelige Bemærkninger. Jeg kan ikke være enig med den ærede Finansminister, naar han udtalte om dette Forhold, at der ved Indførelsen og Opretholdelsen af Tienden ikke er sket eller sker nogen Uret, men at det er et Forhold, som har udjævnet sig gennem Tiderne. Jeg skal gerne gaa ud fra, at det maaske ikke var nogen Uret, at Tienden i sin Tid blev indført, skønt det er sikkert, at den blev modtagen med Uvillie af Befolkningen. Men maaske forstod denne ikke sin egen Interesse. Penge fandtes ikke den Gang blandt Folk, og Tienden blev derfor paalagt som en Ydelse in natura, og som en saadan Ydelse er den jo bleven opretholdt indtil helt ind i dette Aarhundrede. Men sikkert er det, at da man ved Reformationen fritog store Dele af den danske Jord for Tienden og lod Tiendebyrden blive tilbage paa enkelte, da skete der en Uret, og det er ogsaa min Opfattelse, at der i dette Aarhundrede og i de sidste Tider er sket en betydelig Uret mod dem, der bære Tiendebyrden fremdeles, derved, at der ikke er lagt en tilsvarende Afgift paa andre Samfundsklasser, der nu have Indtægter, som staa i tilsvarende Forhold til de Indtægter, der tidligere kun flød af Jordbruget. Det er ganske særlig dette, jeg lægger Hovedvægten paa. Det er en Tilstand, der ikke kan eller bør opretholdes; der bør efter min Opfattelse foretages en Udjævning.

Og nu skønner jeg ikke rettere, end at det i Hovedsagen er en billig Fordring, der i dette Forslag — som maaske kan lide af Mangler i visse enkelte Retninger, det skal jeg ikke udtale mig om; der vil jo finde en fortsat Drøftelse Sted — stilles til en anden Ordning af dette Forhold, til at vise Imødekommen mod dem, paa hvem Tiendebyrden hviler. Det forekommer mig endogsaa, at den ærede Finansminister selv ydede et Bidrag til at illustrere dette Forhold, da han omtalte den Obligations-

masse, som Kreditforeningerne sad inde med for deres Udlaan i forskellige Ejendomme her i Landet, og som — om jeg husker ret — efter hans Angivelse løb op til 750 Mill. Kr. Det forekommer mig, at den Udvikling, der har ført til, at de faste Ejendomme her i Landet have paalagt sig en saa stor Byrde for at holde det gaaende gennem Tiderne, navnlig gennem de senere Tider, er et Bevis paa, at den Opfattelse, som jeg her gør mig til Tolk for, er rigtig.

Naar nu den ærede Finansminister gav Agitationen Skylden for, at der var Utilfredshed med den bestaaende Ordning af Tiendeforholdene og udtalte, at det var denne Agitation, der havde fremkaldt det Had, som nogle forment skulde være til Stede over for den Byrde, som Tienden er; saa tror jeg nu ogsaa, at den ærede Finansminister der tager noget fejl. Jeg kan huske Agitationen angaaende Fæstevæsenet. Det var en stærk og omfattende Agitation. Og jeg kan ogsaa huske, at paa de Tider — det var i Begyndelsen af Halvtredserne, hvorfra jeg har ret gode Erindringer, altsaa, det er snart et halvt Hundrede Aar siden — var der mangen en Bonde, som den Gang udtalte over for de gamle ledende Bondevenner, at de skulde, som jeg endogsaa kan huske, at det blev udtrykt af min egen Fader, ikke tage sig saa meget af Fæstevæsenet; det var bedre, de gjorde noget alvorligt for at skaffe os af med Tienden. Det er et Udtryk, som jeg har hørt mere end en Gang, og som i min Erindring har stadfæstet, at Tienden har været og vedblivende vil være den Skat, som man føler, det er mest uretfærdigt at skulle blive ved at bære i det gamle Omfang. Jeg tror nu heller ikke, at der vil finde nogen stærk Agitation Sted, hvad dette Spørgsmaal angaar i den kommende Tid; thi Forholdet har udviklet sig saaledes her i Landet, at Folk efter en stor Maalestok omkring i det hele Land vide Besked med, hvorledes Forholdet er. Enhver Agitation er under saadanne Forhold overflødig. Det er en Fordring, som efter min Overbevisning har sin Berettigelse, og som sikkert vil blive fastholdt.

Meningen var sikkert god hos dem, som gennemførte Loven af 1894, men det kan ikke nægtes, at denne Lov har vist sig utilstrækkelig, og jeg vil heller ikke undlade at tilføje, at jeg heller ikke tror, Sagen har været støttet fra Ministeriernes Side. I det mindste har jeg hørt ytre, at naar der er sket Henvendelse f. Eks. til Landbrugsministeriet, har der ikke været just den mest omfattende Iver for at ar-